

*А. Мельник, студентка бакалаврату
В. Свіачук, к. філол. н., доц.
Хмельницький національний університет*

РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА У ВРЕГУЛЮВАННІ ГЛОБАЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ

Сучасна система міжнародних відносин зазнає глибоких трансформацій під впливом воєнних конфліктів, гуманітарних криз та зростання ролі недержавних акторів у глобальній політиці. Посилення міжнародної напруженості, збройні протистояння та політичні суперечності між державами створюють нові виклики для міжнародної безпеки та стабільності. У таких умовах міжнародні організації дедалі частіше виступають ключовими посередниками у налагодженні комунікації між державними структурами, інститутами громадянського суспільства та міжнародною спільнотою. Їхня діяльність спрямована на підтримання діалогу між сторонами конфлікту, координацію гуманітарної допомоги та сприяння мирному врегулюванню кризових ситуацій.

Міжнародні конфлікти, що виникають унаслідок політичних, економічних, територіальних та ідеологічних суперечностей, є невід'ємною частиною історичного розвитку людства. У багатьох випадках такі протиріччя можуть перерости у масштабні конфлікти або навіть збройні протистояння, які мають значний вплив на міжнародну систему безпеки. У відповідь на ці виклики міжнародне співтовариство поступово сформувало низку механізмів мирного врегулювання суперечок. До них належать дипломатичні переговори, міжнародний арбітраж, судові процедури та міжнародне посередництво. Особливе місце серед цих інструментів посідає саме посередництво, яке передбачає залучення нейтральної третьої сторони для сприяння конструктивному діалогу між учасниками конфлікту та пошуку взаємоприйнятних рішень.

В умовах сучасної геополітичної нестабільності роль міжнародного посередництва значно зростає. Міжнародні організації, регіональні інституції та окремі держави дедалі активніше залучаються до процесів мирного врегулювання конфліктів, виступаючи посередниками у переговорних процесах і сприяючи зниженню напруженості між сторонами. Такі організації, як Організація Об'єднаних Націй, Організація з безпеки і співробітництва в Європі та Міжнародний комітет Червоного Хреста, відіграють важливу роль у забезпеченні гуманітарної допомоги, захисті прав людини та підтриманні соціальної стабільності у зонах конфліктів.

Попри значний потенціал міжнародних організацій у врегулюванні кризових ситуацій, ефективність їхньої діяльності під час воєнних конфліктів залишається недостатньо дослідженою. Це створює певну наукову прогалину у розумінні механізмів взаємодії між державними інституціями, міжнародними організаціями та громадянським суспільством на глобальному рівні. Особливої актуальності набуває проблема пошуку ефективних моделей співпраці між державами, що перебувають у стані війни або збройного конфлікту,

міжнародними інституціями та громадськими організаціями, які реалізують гуманітарні ініціативи та сприяють захисту прав людини.

Зв'язок зазначеної проблеми з науковими та практичними завданнями полягає у необхідності розроблення теоретичних засад ефективної багаторівневої взаємодії у системі «держава – міжнародна організація – громадянське суспільство». Наукове значення дослідження полягає у формуванні концептуальних підходів до розуміння посередницької ролі міжнародних інституцій у врегулюванні конфліктів, тоді як практичне значення полягає у можливості використання отриманих результатів для вдосконалення міжнародних механізмів гуманітарної та миротворчої співпраці.

Аналіз наукових джерел свідчить про значний інтерес дослідників до проблеми міжнародного посередництва та ролі міжнародних організацій у врегулюванні конфліктів. Зокрема, М. Демідов розглядає міжнародні організації як важливих посередників у взаємодії держав і громадянського суспільства під час воєнних криз. Автор підкреслює, що такі інституції забезпечують платформу для діалогу між різними учасниками конфлікту, сприяють координації гуманітарної допомоги та створюють умови для стабілізації ситуації у кризових регіонах. А. Загородня та А. Кулик досліджують роль Організації Об'єднаних Націй у підтримці міжнародної безпеки, акцентуючи увагу на механізмах миротворчості та превентивної дипломатії. На думку дослідників, діяльність ООН спрямована на запобігання конфліктам, врегулювання кризових ситуацій та забезпечення довготривалого миру. У роботі А. Іванова проаналізовано міжнародно-правові аспекти діяльності посередника, зокрема права та обов'язки сторін у процесі посередництва. Автор наголошує, що правове регулювання діяльності посередників є важливим чинником ефективності переговорного процесу та досягнення взаємоприйнятних рішень. Д. Лікарчук у своєму дослідженні розглядає роль міжнародних організацій у врегулюванні зовнішньополітичних конфліктів, підкреслюючи їхню здатність виступати нейтральними посередниками та координаторами миротворчих процесів. У свою чергу, Т. Сергієнко та Н. Бабарикіна акцентують увагу на значенні міжнародних організацій у вирішенні глобальних проблем та врегулюванні політичних конфліктів, зазначаючи, що їхня діяльність сприяє формуванню міжнародного співробітництва, розвитку дипломатії та зміцненню системи колективної безпеки. Узагальнення результатів наведених досліджень дає підстави стверджувати, що міжнародне посередництво та діяльність міжнародних організацій відіграють ключову роль у підтриманні стабільності міжнародної системи та забезпеченні ефективного врегулювання глобальних конфліктів.

Практика посередництва має глибокі історичні корені. Ще у давні часи держави та політичні утворення іноді зверталися до нейтральних сторін для врегулювання суперечок. У Давній Греції міста-держави часто залучали третіх осіб для посередництва у міждержавних конфліктах. Подібні механізми існували також у Давньому Китаї, де правителі окремих держав могли виступати посередниками у вирішенні суперечок між сусідніми територіями.

У середньовіччі важливу роль у посередництві відігравали релігійні інституції. Католицька церква, зокрема Папа Римський, нерідко виступала посередником у конфліктах між європейськими державами. Релігійний

авторитет церкви дозволяв їй впливати на політичні процеси та сприяти укладенню мирних угод.

З розвитком міжнародного права у Новий час посередництво поступово набуло більш інституційного характеру. Формування дипломатичних традицій і розвиток системи міжнародних відносин сприяли створенню механізмів мирного врегулювання конфліктів. Значний внесок у розвиток таких механізмів зробили Гаазькі мирні конференції 1899 і 1907 років, на яких було закладено основи міжнародного арбітражу та інших форм мирного вирішення спорів.

Після Першої світової війни була створена Ліга Націй — перша міжнародна організація, яка намагалася забезпечити колективну безпеку та мирне врегулювання конфліктів. Хоча її діяльність не змогла запобігти новим глобальним конфліктам, вона стала важливим кроком у розвитку міжнародних механізмів миротворчості. Після завершення Другої світової війни була створена Організація Об'єднаних Націй, яка відіграє ключову роль у підтриманні міжнародного миру та безпеки. Статут цієї організації передбачає вирішення конфліктів мирними засобами, включаючи переговори, посередництво та арбітраж.

У сучасній системі міжнародних відносин посередництво може здійснюватися різними суб'єктами. Найважливішу роль у цьому процесі відіграють міжнародні організації, які мають значний політичний авторитет і можливості для організації мирних переговорів. Одним із головних суб'єктів міжнародного посередництва є Організація Об'єднаних Націй. Генеральний секретар ООН та спеціальні представники організації часто виступають посередниками у різних конфліктах. Вони сприяють проведенню переговорів між сторонами, організовують мирні конференції та забезпечують підтримку виконання укладених угод.

Крім глобальних міжнародних організацій, важливу роль відіграють і регіональні інституції. Серед них можна виокремити Європейський Союз, Африканський Союз та Організацію з безпеки і співробітництва в Європі. Ці організації беруть активну участь у врегулюванні конфліктів у відповідних регіонах. Окрім того, посередниками можуть виступати окремі держави. Найчастіше це країни, які мають значний дипломатичний авторитет та дотримуються нейтральної позиції щодо сторін конфлікту. У деяких випадках роль посередників виконують також авторитетні міжнародні дипломати або спеціальні представники міжнародних організацій. Процес міжнародного посередництва зазвичай включає кілька взаємопов'язаних етапів. Першим етапом є попередні консультації, під час яких посередник встановлює контакт зі сторонами конфлікту та визначає можливість проведення переговорів.

Наступним важливим етапом є заходи зі зміцнення довіри між сторонами. Це можуть бути тимчасові угоди про припинення вогню, гуманітарні домовленості або інші кроки, спрямовані на зниження напруженості. Після цього розпочинається безпосередній переговорний процес, під час якого сторони обговорюють можливі шляхи врегулювання конфлікту. Посередник допомагає сторонам знайти компромісні рішення та сприяє досягненню взаємоприйнятних домовленостей. Завершальним етапом є укладення мирної угоди та контроль за її виконанням. У деяких випадках міжнародні організації або інші посередники беруть участь у моніторингу виконання домовленостей і сприяють стабілізації ситуації після завершення конфлікту.

Міжнародне посередництво має низку важливих переваг. Насамперед воно сприяє мирному діалогу між сторонами конфлікту та дозволяє уникнути військової ескалації. Посередництво створює можливість для конструктивного обговорення проблем і пошуку компромісних рішень. Ще однією важливою перевагою є те, що сторони конфлікту самі беруть участь у виробленні рішення. Це підвищує легітимність досягнутих домовленостей та сприяє їхній довгостроковій стабільності. Водночас міжнародне посередництво має і певні труднощі. Однією з головних проблем є відсутність довіри між сторонами конфлікту. Якщо сторони сумніваються у нейтральності посередника або не готові до компромісу, переговорний процес може бути зірваний. Ще однією проблемою є нерівність сил між сторонами конфлікту. Якщо одна сторона має значну військову або політичну перевагу, вона може бути менш зацікавлена у досягненні компромісу. Попри ці труднощі, міжнародне посередництво залишається одним із найбільш ефективних механізмів мирного врегулювання конфліктів.

Міжнародне посередництво є важливим інструментом сучасної дипломатії та відіграє значну роль у врегулюванні глобальних конфліктів. Протягом історичного розвитку воно еволюціонувало від неформальних дипломатичних практик до складних міжнародних механізмів, які залучають міжнародні організації, держави та незалежних посередників. У сучасному світі, де конфлікти стають дедалі складнішими та багатовимірними, посередництво створює можливості для конструктивного діалогу, пошуку компромісу та досягнення стабільного миру. Хоча цей механізм не завжди гарантує успіх, він залишається одним із найважливіших інструментів мирного врегулювання міжнародних суперечок.

Подальший розвиток інституту міжнародного посередництва, удосконалення дипломатичних механізмів та активна участь міжнародних організацій у миротворчих процесах є необхідними умовами забезпечення глобальної стабільності та безпеки у сучасному світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Демідов, М. В. Міжнародні організації як посередники у взаємодії держав і громадянського суспільства під час воєнних криз // Український політико-правовий дискурс, 16. 2025.
2. Загородня, А. С., Кулик, А. В. Роль ООН у врегулюванні та підтримці міжнародної безпеки: миротворчість і превентивна дипломатія // Сучасний науковий журнал, 6(4), 2024. – С. 112-120.
3. Іванов А. Г. Міжнародне правове регулювання прав та обов'язків посередника // Юридичний науковий електронний журнал. № 11. 2023. – С. 643-646.
4. Лікарчук Д. С. Роль міжнародних організацій у врегулюванні зовнішньополітичних конфліктів // Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти. Випуск 5. 2020. – С. 35-44.
5. Сергієнко Т. І., Бабарикіна Н. А. Міжнародні організації та їх роль у вирішенні глобальних проблем щодо врегулювання політичних конфліктів // Humanities Studies. 2021. Випуск 9 (86). – С. 101-108.
6. Bercovitch Jacob. International Mediation and Conflict Resolution. Palgrave Macmillan. 2009. 354 p.
7. United Nations. UN Guidance for Effective Mediation. United Nations, New York. 2012. – 23 p.
- Wallenstein Peter. Understanding Conflict Resolution. Sage Publications. 2007. 311p.